

Nena Židov

RAJKO MURŠIČ, CENTER ZA DEHUMANIZACIJO: ETNOLOŠKI ORIS ROCK SKUPINE.

Frontier, ZKO Pesnica, Pesnica 1995.

292 str., il.

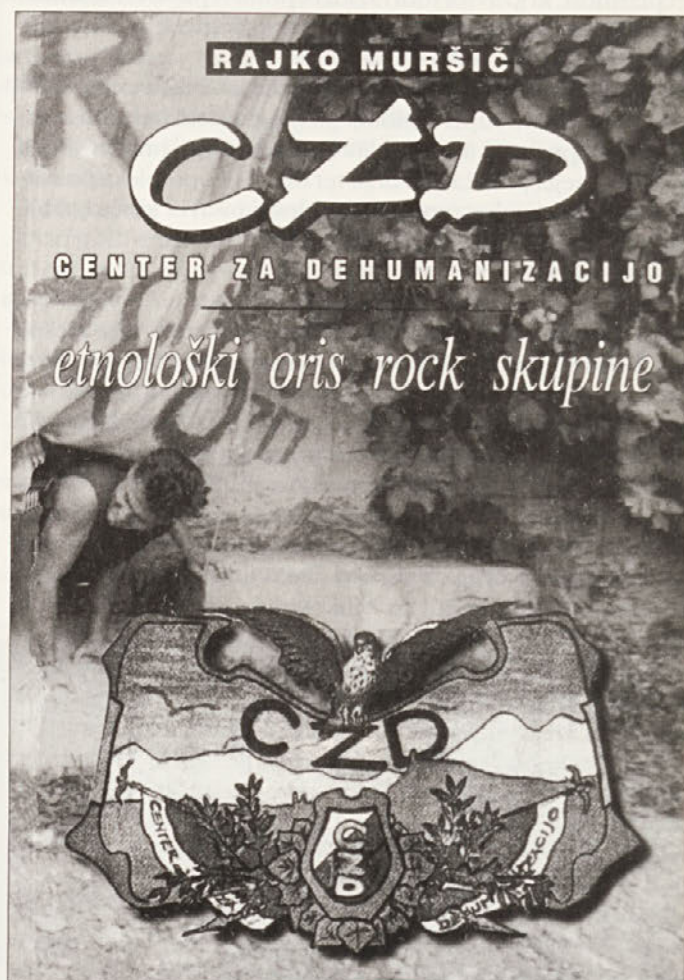
ISBN 961-90143-7-5

Delo *Center za dehumanizacijo: etnološki oris rock skupine* je nastalo pravzaprav po naključju. Avtorja je malce 'zaneslo' in iz načrtovane spremne besede za zgoščenko glasbene skupine Center za dehumanizacijo (v nadaljevanju CZD) je nastala knjiga. Skupina CZD je po avtorjevem mnenju ena izmed najbolj zanimivih slovenskih rock skupin. Nastala je v vaškem okolju Slovenskih goric in tam na svojstven način 'podmačevala' rock kot glasbeno zvrst in kot način življenja. Na primeru omenjene skupine je skušal avtor ugotoviti, kako je neki tuj kulturni element - v tem primeru punk (v pomenu glasbenega sloga kot tudi življenjske drže in izgleda) - prišel v vaško okolje in se avtohtoniziral. Zanimala ga je lokalna rock skupina in način življenja lokalnih pankerjev.

Nikakor ni zanemarljivo dejstvo, da je Rajko Muršič tako glasbeni praktik kot teoretik. V *Predtaktu* se sicer opravičuje, češ da ni opravil stalnejšega terenskega dela, vendar je ob branju knjige ves čas razvidno, da je na neki način vendarle bil soudeležen pri rokovski 'sceni'. Sicer pa tudi sam priznava, da je 'insider', ki dokaj detajlno pozna stvari, o katerih piše. Kot sam pravi, moramo rock, če ga hočemo razumeti, poskusiti živeti. Poleg lastnega opažanja oziroma doživljanja rocka pri nas ves čas spretno prepleta izsledke etnologije, antropologije, sociologije in muzikologije, pri čemer je v ospredju etnološki in delno tudi antropološki zorni kot. Podeželsko rock skupino postavi v tako prostorsko kot tudi časovno zelo širok kontekst. Dogajanja v zvezi s skupino CZD povezuje s podobnimi dogajanja v drugih prostorih in drugih obdobjih. Včasih so te povezave presenetljive, vendar utemeljene. Zanima ga razmerje skupine do ožjega in tudi širšega (tudi izvenslovenskega) prostora, pa kulturne danosti izvirnega okolja skupine.

V prvem poglavju *Rock: ples zlodejevih dvanaestic* prikaže razvoj rock glasbe ter njeno povezanost z mladinskimi podkulturami in z njihovim načinom življenja. Poleg tega, da je rock glasbeni slog, je namreč tudi življenjski slog. Gre za določen način oblačenja, komuniciranja, obnašanja, sistema vrednot itd. Podkulturnih slogov pa je več, tako npr. hipiji, pankerji, skinheadi, šminkerji, darkerji, hardkorovci, metalci in skaterji. Podkultura pankerjev z značilno oblačilno kulturo naj bi bila doslej v Sloveniji najpomembnejša. Rock sicer temelji na ritmu in gibanju telesa (plesu), vendar je pomembna tudi njegova socialna funkcija. Avtor rock glasbo razume tudi kot enega od načinov socializacije, opozarja pa tudi na povezavo rocka s politiko.

V naslednjem poglavju z naslovom *Rock v Mariboru, punk med Štajerci* avtor predstavi razvoj rocka v Jugoslaviji, Sloveniji in še posebej v Mariboru, ki je zlasti tesno povezan z delovanjem skupine CZD. Seznanimo se s prvimi rock koncerti

v Sloveniji, s pojavom diskotek, vlogo medijev in z glasbeno produkcijo. Sledi bolj detajlen opis dogajanja v Mariboru, kjer so se prvi punkerji pojavili konec sedemdesetih let. V osemdesetih letih se je mariborska rokowska scena razslojila na punkerje, hardkorovce in darkerje, med katerimi pa je vladala strpnost.

Sledi poglavje *Med domačim in tujim: Slovenske gorice in Slovenjgoričani ter pankovska scena na Tratah*, v katerem predstavi okolje, kjer je nastala in delovala skupina CZD - Slovenske gorice, in tamkajšnje prebivalce, ter še posebej vasi Selnica ob Muri in Trate, od koder so izhajali člani skupine. Avtor nam predstavi tradicionalno glasbo Slovenskih goric (godci), spremembe, ki jih je prinesel razvoj komunikacijskih sredstev, in ustanavljanje disko klubov v vaseh v Gornjih Slovenskih gorica. S skupino CZD je povezan mladinski klub, ki je v okviru ZSMS začel delovati na Tratah konec sedemdesetih let in je postal središče tamkajšnjega punka. Mladi, ki so se zbirali okoli lokalnega mladinskega kluba, so poleg organiziranja koncertov izdajali fanzin in sodelovali v lokalni kulturni dejavnosti.

Odmevi okolja na čudne mladce so bili različni. Vaška skup-

nost jih je sprejemala dokaj dobro, saj so bili del njih, medtem ko so pri lokalnih politikih vzbujali strah. Trudili so se, da bi njihov lokalni klub, v katerem se zbirali, zaprli, vendar jim to ni uspelo. Spori s policijo in družbenopolitičnimi strukturami so bili vaškim mladcem celo v zabavo. Včasih so scenarije za take konflikte tudi sami vnaprej pripravili. Med sredstva za provokacijo pa je sodil tudi njihov zunanji izgled (obleka, frizura, nakit) in način obnašanja. Prek obiskovanja mladinskega kluba na Tratah se je širil punkovski način oblačenja in striženja tudi na druge. Vaški punkerji so razvijali svoje besedišče, izraze in fraze, kjer so se prepletali angleški izrazi in domač govor.

V poglavju *Center za dehumanizacijo: zgodba o vaški rock skupini* spoznamo mlade glasbenike, ki so sodelovali v punk skupinah Slovenskih goric. Značilno zanje je bilo, da so izhajali iz delavskih in polkmečkih družin, kar zadeva glasbeno izobrazbo pa so bili vsi samouki. Okoli leta 1980 je bilo pet takih skupin, danes pa deluje le še CZD. Začetki CZD segajo na prelom iz sedemdesetih v osemdeseta leta. Ne gre le za glasbenike. Med njihovo dejavnost sodi tudi izdelovanje plakatov, video, snemanje, fotografiranje in vrtenje glasbe v diskotekah. Leta 1987 so za svoje delovanje od ZSMS prejeli celo nagrado Zlata ptica. V svoje okolje so sicer vnesli neki tuj kulturni vzorec, ki pa so ga znali prilagoditi lokalnemu življenju. Tako so postali hkrati del lokalne in globalne rock scene.

V poglavju *Med ljudsko in popularno glasbo* se avtor sprašuje o odnosu med ljudsko in popularno glasbo, o nevar-

nosti, da bi uvožena popularna glasba z Zahoda pokopala lokalne zvočne tradicije in o avtohtonosti popularne glasbe na Slovenskem. Ugotavlja, da z določenega vidika lahko razumemo popularno glasbo (ali vsaj nekatere njene dele) kot sodobni ekvivalent ljudski glasbi. Uvažanje popularne glasbe se mu ne zdi skrb vzbujajoče, ker meni, da je rock globalni fenomen, ki pa se lahko realizira le v mnogoterih lokalnih oblikah, kjer gre vedno za avtohtone predelave uvoženih vzorcev. Besedilu so dodana stvarna in imenska kazala ter slovarček 'modre latovščine', v dodatku pa je še diskografija, video in drugi projekti CZD ter plakati in drugo vizualno gradivo.

Tematsko je knjiga v okvirih slovenske etnologije (in tudi antropologije) vsekakor inovativna. Slovenski etnologi se doslej nismo lotevali temeljitejšega preučevanja sodobnih mladinskih podkultur, kakor tudi ne rock glasbe kot enega od njihovih izraznih sredstev. Pred časom se je avtor pritoževal, da se etnologija ne ukvarja s 'fenomeni, ki v živo zadevajo sedaj živeče ljudi, njihovo vsakdanje življenje, sodobnost'.¹ S pričujočim delom je nedvomno prispeval k zapolnitvi vrzeli, ki jo sam vidi v etnologiji. Vendar gre, kot sam pravi, kljub še živim pričevanjem in še trajajočim dogajanjem v bistvu za zgodovinski pogled. Za marsikoga, tako za nekatere strokovnjake-etnologue kot za laike, je lahko vsebina knjige presenetljiva. Vse, kar ji je ostalo od nekdanje predstave o etnologiji, je le še kmečko okolje. Nedvomno bo knjiga Rajka Muršiča razširila krog bralcev etnološke literature (predvsem v smeri mlajše generacije) in prispevala k (ponovni) spremembi predstave o etnologiji.

Jerneja Hederih

TANJA PERŠOLJA HOHNEC, KAM SO VSI TURISTI ŠLI?

Občina Slovenska Bistrica, Slovenska
Bistrica 1996, 96 str., COBISS-ID 38579969

Predlog za geselnik slovarja etnologije Slovencev ne prinaša pojma aplikativna ali uporabna etnologija, zasledimo pa pojem aplikativna antropologija in kazalko na pojem uporabna antropologija. V antropologiji sta tako termin kot dejavnost, ki jo označuje, očitno dodobra uveljavljena. Pojem sam naj bi v družbene vede vpeljal C. D. Brinton leta 1895, da bi označil raziskovalno usmeritev, ki združuje analizo družbeno-kulturnih procesov in praktično uporabo izsledkov take analize. V praksi se je orientacija kalila v začetku 20. stoletja, ko se je antropologija pričela vključevati v procese reševanja problemov Tretjega sveta. Aplikativna antropologija je institucionalizirana v *The Society for Applied Anthropology* od leta 1941, od leta 1949 pa izhaja publikacija *Applied Anthropology*, pozneje imenovana *Human Organization*.

In kakšna je povezava tega uvoda s knjigo pod drobnogledom - *Kam so vsi turisti šli?*

Prizadevanja etnologov, da svoja teoretična spoznanja vključujejo v sodobno življenje in aktivno pripomorejo k

Tanja Peršolja Hohnc
KAM SO VSI TURISTI ŠLI?

¹ Rajko Muršič, O razmerju med etnologijo in kulturno antropologijo ter predvsem o teoriji v etnologiji. Glasnik Slovenskega etnološkega društva 34/1-2. Ljubljana 1994, str. 10.